

A photograph of a man with dark hair, glasses, and a beard, smiling broadly. He is holding two young children. One child, a toddler in a light-colored hoodie, is sitting on his shoulders. The other child, a young girl in a grey hoodie, is leaning against him. They are outdoors, with trees and a house in the background. A semi-transparent teal banner is overlaid on the bottom half of the image.

0. Samenvatting

Bijdragen aan betere ervaren gezondheid van gezinnen door geldstress te bestrijden

Ervaren gezondheid van gezinnen in kwetsbare situaties verbeteren door geldstress te bestrijden

Aanleiding van dit onderzoek

Binnen het 10-jarig programma Samen Kansrijk en Gezond zet FNO zich in voor het verbeteren van de ervaren gezondheid van kwetsbare gezinnen in Nederland.

- Daarbij hanteert het programma een gebiedsgerichte aanpak en betreft het actief ervaringsdeskundigen;
- Samen Kansrijk en Gezond wil zich bij de werving van nieuwe gebieden in 2022 focussen op initiatieven die inzetten op de relatie tussen geldstress en ervaren gezondheid.

Vraag aan Purpose

Samen Kansrijk en Gezond vraagt Purpose om een antwoord te vinden op de volgende vragen:

- *Gedeeld beeld*: wat is de relatie tussen geldstress en ervaren gezondheid?
- *Gedaan*: wat wordt er al gedaan op het gebied van het bestrijden van geldstress?
- *Gemerkt*: hoe ervaren de doelgroepen de initiatieven zelf?
- *Geleerd*: welke lessen kunnen hieruit getrokken worden?

De onderzoeksvraag

Wat gebeurt er al in Nederland bij het bestrijden van geldstress?

Hoe kunnen we het bestrijden van geldstress verbeteren?

Dit onderzoek geeft een beeld van wat er in Nederland al gebeurt op het gebied van het bestrijden van geldstress. Het laat ook zien wat er nog nodig is. Dit handelingsperspectief is in de aanbevelingen uitgewerkt langs vier lijnen: **inhoud**, **methode**, **vervolgonderzoek** en **system**.

Geld, gedrag en omgeving zijn bepalend voor financiële gezondheid, geldstress en ervaren gezondheid

Relatie geldstress en ervaren gezondheid

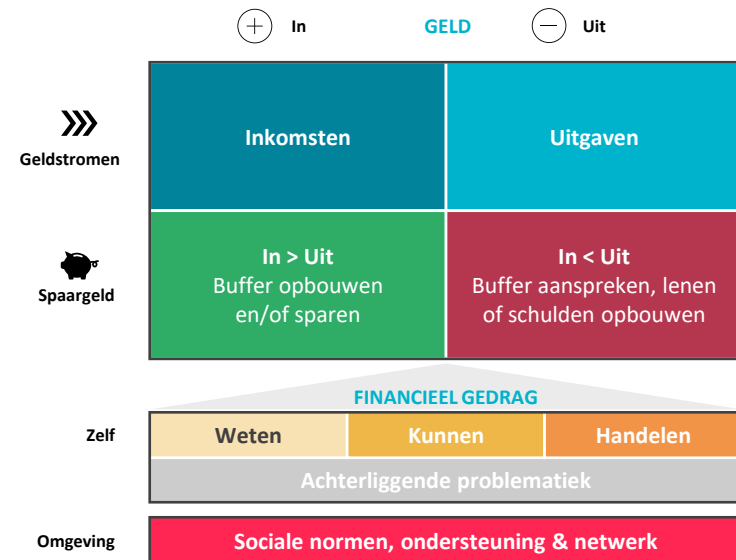
Financiële problemen, geldstress en de ervaren gezondheid van gezinnen grijpen op elkaar in

Chronische stress creëert een vicieuze cirkel waardoor de (ervaren) gezondheid achteruit gaat. Opgroeien in een gezin met geldstress heeft blijvende gevolgen voor de gezondheid van kinderen.

Geldstress in Nederland

Financiële veerkracht hangt samen met geld, gedrag en omgeving. Financiële gevolgen van life events worden bepaald door je financiële veerkracht. Die veerkracht bestaat uit geld, financieel gedrag en omgeving, zoals te zien is in onderstaand model. Op basis van dit model hebben we de gevonden initiatieven gecategoriseerd.

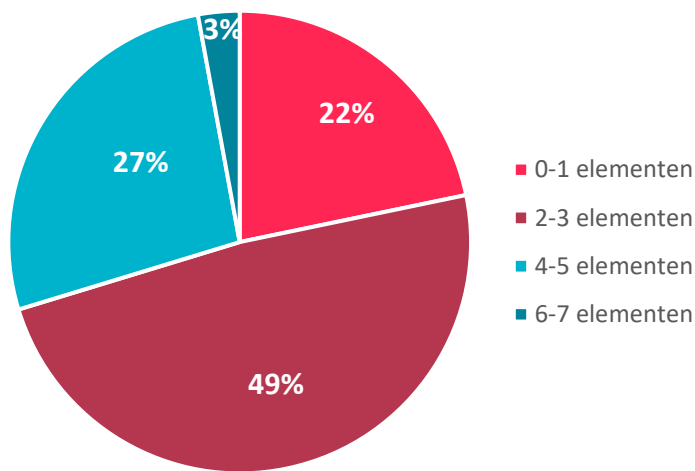
Meer aandacht nodig voor initiatieven die inspelen op geld, naast gedrag en ondersteuning

Bestaande initiatieven

Veel financiële educatie en ondersteuning, beperkt aandacht voor geld

De meeste initiatieven die geldstress bestrijden combineren elementen uit het model hiernaast. Het is nog onbekend welke combinaties het meest effectief zijn.* Wij hebben relatief weinig initiatieven gevonden die geldstress bestrijden door geld te geven, te helpen met sparen en/of door schulden te saneren of kwijt te schelden.

4 op de 5 initiatieven combineert tenminste 2 elementen

GELD

Inkomen optimaliseren 28%	Uitgaven optimaliseren 17%
Buffers opbouwen 4%	Schuldruist creëren 30%

FINANCIEEL GEDRAG

Kennis vergroten 54%	Vaardigheden leren 58%	Motivatie versterken 29%
-------------------------	---------------------------	-----------------------------

Achterliggende problematiek

Ondersteuning bieden 48%

↑
9%
Signaleren en verwijzen

↓

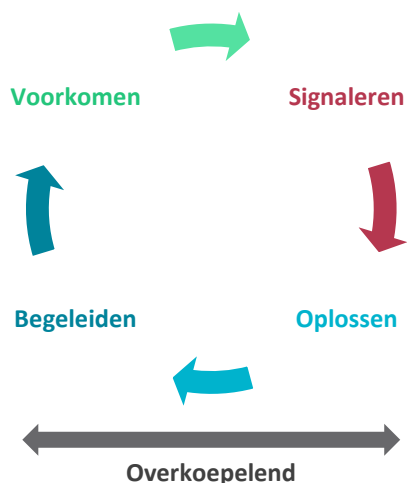
*Met initiatieven bedoelen wij projecten, experimenten of programma's die zich richten op het bestrijden van geldstress. Gemeentelijk beleid en/of werkwijzen zoals minimaregelingen, professionele schuldhulpverlening en publieke saneringskredieten vallen buiten de scope van dit onderzoek.

Meer aandacht nodig voor initiatieven die inspelen op geld, naast gedrag en ondersteuning

Perspectief experts

Thema's om door te ontwikkelen bij het bestrijden van geldstress

Er is meer aandacht nodig voor geld en duurzame financiële gezondheid bij het bestrijden van geldstress. Initiatieven werken nog te weinig samen: experts adviseren om te werken aan *collective impact** door samenwerking en bewijsvoering. Integraal werken is van belang om financiële en fysieke gezondheid op korte en lange termijn te verbeteren.

Meer aandacht nodig voor...

- Inspelen op life events
- Inkomens optimaliseren
- Buffers opbouwen
- Schuldruist creëren
- Gedrag veranderen
- Nazorg verlenen
- Collective impact maken
- Onderzoek en bewijsvoering

Advies ervaringsdeskundigen

Stel de mens centraal, lever maatwerk en bied vertrouwen

Het uitgangspunt van goede hulp is vertrouwen geven en de behoefte van de doelgroep zelf centraal stellen. Sluit goed aan bij deze behoeftes, ondersteun mensen op de korte en lange termijn en maak combinaties van initiatieven.

* *Collective impact* omvat 1) een gemeenschappelijke visie op het voorliggende vraagstuk van projecten en initiatieven binnen een geografisch afgebakend gebied, 2) gebruikmaking van wetenschappelijke inzichten over wat werkt, 3) het afstemmen van elkaars activiteiten en initiatieven en 4) investeren in het verduurzamen van initiatieven. Zie ook: Roeland van Geuns, Jodi Mak et al. (2021), Van Schulden naar Kansen. Weten wat werkt

Geleerde lessen van initiatieven die geld geven, schulden saneren of kwijtschelden, of helpen sparen

Verdieping van drie soorten initiatieven

Op basis van adviezen van experts en ervaringsdeskundigen hebben wij een verdieping gemaakt van initiatieven die geldstress verminderen via het optimaliseren van inkomens, het creëren van schuldruist en het opbouwen van buffers.

	Geld geven gaat om het onvoorwaardelijk voorzien in de basisbehoeften van mensen	Saneren (1) creëert schuldruist door van veel schuldeisers één te maken. Bij kwijtschelden (2) is er direct een schone lei	Samen sparen helpt mensen om te sparen en financiële vaardigheden te ontwikkelen terwijl ze een sociaal netwerk opbouwen
Effect*	Positief effect op mentale en fysieke gezondheid	Stress verlagend en positieve effecten op welzijn en arbeidsparticipatie	Financiële en sociale vaardigheden gaan vooruit
Knelpunt	Wettelijke kaders rondom uitkeringen en schuldhulpverlening	Risico op betalingsachterstanden bij saneren en kwijtschelden ligt gevoelig bij stakeholders	Loting met een gezamenlijke pot geld (1) kan niet in combinatie met uitkering of schuldhulpverlening
Oplossing	Mogelijk maken binnen de wettelijke kaders (1) of regels vermijden door doelgroep aan te passen (2)	Vertrouwen geven en soms verlies accepteren, overtuigen en aannames ontkrachten	Kies voor individueel sparen (2) zodat kwetsbaren mee kunnen doen, of pas de doelgroep aan

*Alle effecten die hier genoemd worden zijn indicatief en gebaseerd op beperkt onderzoek. Meer onderzoek is op alle thema's nodig om gefundeerde conclusies te kunnen trekken. Zie hierover hoofdstuk 7.

Aanbevelingen langs vier lijnen om gezondheidsachterstanden bij gezinnen te verminderen door geldstress te bestrijden

Onderzoekresultaten	Aanbevelingen
Inhoud: lokale verbinding aan veelbelovende thema's	
Beperkte aandacht voor geld geven, sparen en schuldrust creëren door schulden te saneren en/of kwijt te schelden	Versterk lokale initiatieven in samenwerking met een of meerdere lokale coalities
Methode: bewijsvoering	
Beperkt zicht op wat werkt bij het bestrijden van geldstress en het verbeteren van ervaren gezondheid	Selecteer één doelgroep en 2-3 initiatieven om de effecten op geldstress en ervaren gezondheid te meten
Vervolgonderzoek: validatie en vervolgonderzoek	
Veel focus op educatie en ondersteuning, weinig op geld	Maak uitkomsten robuuster door het onderzoek uit te breiden en te valideren
Veelbelovende resultaten met basisinkomen in het buitenland	Voer vergelijkend internationaal onderzoek uit naar de effecten van het basisinkomen
Systeem: overzicht en systeemverandering	
Korte levensloop van initiatieven en inefficiënte investeringen	Organiseer met partners één (open-source) plek voor initiatieven die geldstress bestrijden
Initiatieven die geld willen geven lopen tegen wettelijke kaders Participatiewet aan	Verstuur een 'brief aan Carola' over meer experimenteerruimte